

Formidling via QR-koder

Af Gitte Lunding

Antropolog og centerleder i Kulturcentret ASSISTENS

Kulturcentret ASSISTENS er et Videns Pædagogisk Aktivitets Center.

Formidlingen er baseret på "Viden gennem oplevelse".

Centrets aktiviteter blev i 2013 benyttet af 38.130 personer, heraf 16.105 børn og unge.

Se mere på www.assistens.dk

Assistens Kirkegård på Nørrebro i København er som kulturelt erindringsrum på niveau med de berømte europæiske kirkegårde Père Lachaise i Paris og Highgate i London. Her mødes nutid med fortid, med navngivne afdøde, der kan indplaceres i den kulturelle selvforståelse. Den historiske kirkegård på Nørrebro udgør et helt særligt oplevelses- og formidlingsrum. Et byrum der i dag fungerer både som aktivt begravelsesområde, rekreativ mindepark, turistattraktion og uformelt læringsmiljø med videnspædagogiske aktiviteter, der udgår fra det tidligere begravelseskapel.

En spændende kulturhistorie fortjener en spændende formidlingsform. Kulturcentret ASSISTENS modtog i perioden 2011-2013 fondsstøtte på 1,56 mio.kr. fra Nordeafonden til projektet "Levende fortællinger på tværs af tid og rum". Støtten blev givet til udvikling og implementering af stedspecifik, digital, audiovisuel formidling af natur- og kulturarv på den historiske Assistens Kirkegård. Det digitale formidlingsprojekt, der er realiseret i samarbejde med filmselskabet Storyfield, er det første på en dansk kirkegård, og adskiller sig fra andre digitale formidlingsprojekter ved et fokus på vidensbaseret indhold i den gode filmhistorie og en dynamisk tværmedial distributionsstrategi.

Med projektet "Levende fortællinger på tværs af tid og rum" er Centrets formidling nået ud til en bredere del af befolkningen. Siden maj 2013 har de besøgende haft mulighed for at opleve 25 videofilm af tre til syv minutters længde som stedspecifik formidling af kirkegården. Visionen for projektet er at levendegøre nogle af kirkegårdens mange historier og bringe dem ud til de besøgende via den filmiske fortælling og nye medier. Filmene skal forstærke forbindelsen mellem det virtuelle og det faktiske, fysiske besøg og give en stærk og indlevende oplevelse for kirkegårdens besøgende. Fil-

mene er opdelt i fem emner: "Verdens gang", "En voldsom historie", "Kunst og kunstnere", "Natur og videnskab" og "Litteratur og dannelse". Til filmene har kommunikationsbureauet Kontrapunkt skabt en sammenhængende grafisk identitet, og der er komponeret en kendingsmelodi.

Den digitale formidlingsforms muligheder

I Kulturcentret ASSISTENS har vi lang erfaring med kulturformidling, der har afsæt i kirkegårdens kultur- og personalhistorie. I mere end tyve år har vi benyttet os af en flerhed af formidlingsformer: Den direkte, personlige formidling; udstillingsformidling; dramatiserede forløb med teater og koncertfortællinger; historiske tableauer og skriftlige materialer i form af undervisningsmaterialer, turguides, kataloger og bøger. Med den digitaliserede formidling er det blevet muligt at levendegøre det historiske kildemateriale på en ny måde. Ønsket med videoprojektet var at give en ekstra dimension til det, der umiddelbart kan sanses og opleves ved et gravsted - gennem film om udvalgte personalhistorier, begivenhedshistorier og dyk ned i kulturhistorien.

Den moderne besøgende kan på kirkegården opleve stedets havearkitektur. Gennem filmmediet kan vi fortælle om baggrunden for de planter, der er indplantet og valgt som led i tidligere tiders iscenesættelse af kirkegården som et romantisk haveanlæg. Tidligere tiders kirkegårdsvandrer skulle lære og føle noget på sin gåtur. Man skulle være underholdt og åndeligt stimuleret. Forskellige planter skulle fremkalde forskellige følelser. Hængebøg og taks fremkaldte sorg og vemod. Tempeltræer, mispelæbler, tulipantræ og abetræ skulle fremkalde mindelser om Paradis og var endvidere en del af romantikkens sværmeri for fjerne lande og en naturhistorisk nysgerrighed.

Mængden af historisk kildemateriale om brugen af kirkegården og om Nørrebros historie er stor. Vi kender også Assistens Kirkegård som effektiv ramme i skønlitteraturen fra Harald Herdal og Hans Scherfig til Dan Turèll. Med en digitalisering af materialet har vi sat fokus på en historisk udvikling og dermed skabt mulighed for en bedre forståelse for byudvikling og levevilkår.

En lang række af de forfattere, musikere, malere, film- og teaterfolk, der er blevet begravet på kirkegården inden for de seneste 100 år, har sat sig konkrete spor for eftertiden i form

Gyserhistorien om den unge Giertrud Birgitte Bodenhof (1779-1798) er blandt de 10 mest populære film. Foto: Kulturcentret ASSISTENS.

En gruppe unge scanner QR-filmkoden på Kierkegaards familiegravsted.
Foto: Bent Voldby.

af billed- og lydoptagelser. Med den digitale formidlingsform er disse kulturelle frembringelser blevet nærværende. Vi kan se, hvad der optog folk i samtiden, og synge med på en slagermelodi af Karen Jønsson fra København i 1930'erne.

Den filmiske fortælleform med dens særlige virkemidler som klipperytme, bevægelse, symbolik, lys og lyd kan selvsagt resultere i en ganske anden sanselig oplevelse end den, som en litterær tekst tilbyder. Filmen skildrer og stimulerer alle aspekter af de menneskelige følelser og handlinger, og mediets visuelle grundlag og evne til at skabe konkrete billeder har åbenlyse potentialer i denne sammenhæng.

Filmenes audiovisuelle æstetik og fortælleform formidler både de store og de små historier fra kirkegården. Filmens stil lægger sig et sted mellem drama- og dokumentarfilm. Nogle af filmene kan defineres som dokudramaer – dokumentation fortalt i dramatisk form – andre film er dramadokumentarer – drama fortalt i dokumentarisk form.

Filmprojektet retter sig mod de besøgende, der benytter kirkegården rekreativt og kulturelt og mod de besøgende i Centrets skoletjeneste. Forventningen var, at den digitale formidling især ville tiltale kirkegårdens mange yngre besøgende.

Gennem filmene kunne de få inspiration til nye vinkler på kulturhistorien og deres eget liv. Til flere af filmene har vi udarbejdet uddybende "undersider", der er tilgængelige via vores hjemmeside.

Distributionskanaler, afspilningsmedier og modtagelse

Alle film er leveret i formater og størrelser, der er optimeret til web, mobil og fremvisning på storskærm. Filmene er uploadet på nettet til Youtube, Google+, Googlemap, Kulturstyrelsens "1001 historier" og Vimeo. Alle film er tagget, så de kan søges på søgemaskinerne Google og Bing. Filmene er endvidere geotagget, så gps-services kan forbinde dem med fysiske objekter og steder på Assistens Kirkegård.

Filmene kan ses på kirkegården ved at scanne de opsatte QR-koder, de kan ses "hjemmefra" via Centrets hjemmeside og de kan ses på fremvisningsskærme i Kulturcentret ASSISTENS. Til hjemmeside og mobil-site er skabt et ensartet visuelt design. Filmene er gjort tilgængelige på mobilsitet, hvor brugerne kan afspille dem via smartphone og ipad. Vi har i første omgang fravalgt mobil-app til fordel for opstillede QR-koder på de relevante gravsteder og QR-koder på pyloner ved kirkegårdens porte.

Filmene kan også ses hos en række samarbejdsinstitutioner i Danmark og i Europa. Filmen om Søren Kierkegaard i Vor Frue Kirke i København, Karen Jønsson filmen på Revymuseet, Niels Bohr-filmene på Bohr Instituttet i København, Det Kongelige Bibliotek og på Nobel-museet i Stockholm, Finn Juhl-filmene på Designmuseum Danmark og på Det danske Hus i Paris. Filmene ses også via Centrets hjemmeside af folk i udlandet.

Hvem er vores "superbruger"?

Forventningen var, at den digitale formidling især ville tiltale kirkegårdens mange yngre besøgende. Ved hjælp af analyse-redskabet "Google Analytics" kan vi få viden om mobil- og webvisningerne. Der er sket en udvikling i aldersfordelingen hos de personer, der ser filmene. Da vi opgjorde visningerne i en rapport til Nordeafonden i september 2013, var den kulturelle superbruger i aldersgruppen 45-54 år med 51 %. I juli 2014 har tallene flyttet sig, og visningerne er nu mere ligeligt

På Natasja Saads gravsted står QR-koden helt fremme mod stien. Foto: Kulturcentret ASSISTENS.

QR-koderne er placeret diskret mod jordniveau.
Foto: Kulturcentret ASSISTENS.

Nye "adfærdsregulerende" skilte opsat i sensommeren 2014. Skiltet er hævet over jordniveau og placeret solidt på en betonflise.
Foto: Kulturcentret ASSISTENS.

fordelt mellem aldersgrupperne. Efter projektets første 15 måneder udgør aldersgruppen 25-34 år den største gruppe med 28 % af visningerne. De yngste i aldersgruppen 13-17 år tegner sig for 11 % af visningerne, aldersgruppen 18-24 år for 16 %, aldersgruppen 35-44 år for 15 %, 45-54 år for 16 %, 55-64 år for 8 % og ældre over 65 år for 6 % af visningerne. Fordelingen på køn har også flyttet sig fra opgørelsen i september 2013 til juli 2014. Ved projektets lancering var der flest kvinder, der benyttede sig af filmtilbuddet, nemlig 57 % kvinder og 43 % mænd. I juli 2014 er 59 % af vores visninger for mænd og 41 % for kvinder. Da "Levende fortællinger på tværs af tid og rum" blev lanceret på Søren Kierkegaards 200- års fødselsdag den 5. maj 2013, var der ikke mindre end 600 personer, der scannede QR-koder på kirkegården for at se film fra "levende fortællinger".

Hvilke film er de mest populære?

Filmenes topplacering har filmen om Natasja Saad på 1. pladsen. 2. pladsen indtages af filmen om Assistens Kirkegård. På 3. pladsen er filmen om Niels Bohr. 4. pladsen er filmen om Dan Turèll. Først på 5. pladsen finder vi filmen om H.C. Andersen og på 6. pladsen Søren Kierkegaard. Placeringen af QR-koderne kan naturligvis tænkes at have indflydelse på, hvilke film der scannes på kirkegården. Koderne er opsat på metalskilte og placeret diskret i jordniveau. Hensynet til gartnerens brug af græsslåningsmaskiner og andre redskaber har bestemt, at skiltet med koden er placeret inde på gravstedet og ofte bag en hæk eller et smedejernsgitter. Skiltet med QR-koden er ofte ikke umiddelbart synligt. På Natasja Saads gravsted, der er uden indhegning, er skiltet placeret helt fremme mod stien og derfor meget tydeligt. Skiltene er opsat af Københavns Kommune, Center for Kirkegårde med tilladelse fra gravstedsejerne og Kulturstyrelsen. Med en tydeligere skiltning i stil med den adfærdsregulerende skiltning, der er påbegyndt i sommeren 2014 på kirkegården, vil QR-koderne være nemmere at finde for de besøgende. Med skilte, der er placeret højere over jordniveau, vil det også være muligt at scanne, når kirkegården dækkes af efterårsløv eller sne.

Nyt igangværende film-projekt

I december 2013 bevilgede Nordeafonden 2,14 mio. kr. til et nyt digitalt formidlingsprojekt, 2014 - 2016. Denne gang sætter vi fokus på den brede kulturhistorie under hovedover-

skriften: En dannelsesrejse. Projektets vision er at invitere de besøgende på en dannelsesrejse, hvor kulturarven præsenteres gennem lyd og billeder. De afdøde låner os deres livshistorier, og vi lader filmmediet gøre dem levende. De besøgende skal opleve historiske sammenhænge, der kan være med til at give pejlemærker i en ellers fragmenteret verden. Projektets konkrete slutprodukt er 12 emnerelaterede film af 15 minutters varighed, 20 korte "videoopslag" med levendegjort arkivmateriale og et læringsspil. Film, hjemmeside og læringsspil vil indgå i nye sammenhænge med Centrets folkeoplysningsaktiviteter, debatskabende aktiviteter og undervisningsaktiviteter. Læringsspillet tilbyder elever i grundskolens ældste klasser et digitalt, lokationsbaseret, interaktivt læringsforløb, der er rettet mod undervisning i omverdensforståelse. Spillet udvikles i samarbejde med LUCUS og bliver undervejs testet både i forhold til brugervenlighed og brugeroplevelse

Målsætningen for det nye projekt er at vise, hvordan kirkegården som fysisk sted og forestillingen om døden er foranderlige størrelser, der er kulturelt og historisk betinget. De nye film skal sammenknytte tre felter: Et mentalhistorisk spor; holdningerne til ånd og krop, liv og død. En æstetisk-analytisk vinkel; kirkegården som mediator mellem natur og kultur og mellem liv og død. Og en socialhistorisk tilgang; udviklingen i samfundet fra bonde-, industri- og informationsamfund til vore dages "flydende modernitet".

QR-koden til filmen om Assistens Kirkegård. Se alle filmene hjemmefra via www.assistens.dk. Foto: Kulturcentret ASSISTENS.

Vi benytter stadig den levende formidling, hvor sangere og skuespillere levendegør kulturarven. Med filmmediet er det muligt at få den dramatiserede oplevelse, når man selv ønsker det. Foto: Kulturcentret ASSISTENS.